

پژوهشهای حقوقی

شماره ۱۶

هزار و سیصد و هشتاد و هشت - نیمسال دوم

مقالات

- دسترسی به وکیل در مرحله تحقیقات پلیسی
- حق بایع برای رفع عیب مبیع در کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا و حقوق ایران
- مسؤلیت مدنی در قبال حوادث طبیعی (بررسی تطبیقی مبانی، محدودیت‌ها و رویه قضایی با تأکید بر زلزله)
- فسخ قرارداد کار در حقوق ایران پیش و پس از تصویب قانون رفع برخی از موانع تولید و سرمایه‌گذاری
- اجرای فراسرزمینی میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی با تکیه بر رویه کمیته حقوق بشر
- سیستم اطلاعاتی مطمئن در قانون تجارت الکترونیکی
- رویکرد متعارض دولت‌ها به حق تعیین سرنوشت خارجی: بررسی نظریات دولت‌ها در قضیه کوزوو
- ملاحظاتی بر شورای قانون اساسی فرانسه
- «رفتار عادلانه و منصفانه» دولت میزبان با پیمانکاران خارجی
- غرامت در دعاوی ناشی از قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی (غیر از سلب مالکیت)
- کمیسیون حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد و منابع طبیعی مشترک

موضوع ویژه: حقوق نفت و گاز در نظام ملی و بین‌المللی

- چرا حقوق نفت و گاز؟
- پیوند میان بخش انرژی و مقررات سازمان جهانی تجارت
- ثبات قراردادی با تأکید بر نمونه قراردادهای اکتشاف و استخراج نفت
- شرکت‌های نفتی و معضل اعمال حمایت دیپلماتیک توسط ایران
- مالکیت خصوصی بر منابع نفت و گاز در حقوق ایالات متحد آمریکا
- حل اختلافات سرمایه‌گذاری در معاهده منشور انرژی و آثار حقوقی الحاق ایران به آن

نقد و معرفی

- تأملی انتقادی بر لایحه «آیین دادرسی دیوان عدالت اداری»
- نقد و ارزیابی طرح نمایندگان مجلس جهت انتقال و دوره‌ای کردن مقر سازمان ملل متحد
- اجلاس کپنهاگ (۲۰۰۹) و ضرورت مقابله با تغییرات آب و هوایی

اجلاس کپنهاگ (۲۰۰۹) و ضرورت مقابله با تغییرات آب و هوایی

دکتر سیدقاسم زمانی*

مقدمه

تغییر آب و هوا به واسطه تغییر فصول چرخه‌ای کاملاً طبیعی و ضروری قلمداد می‌شود؛ آنچه که به «تغییر آب و هوا»^۱ مشهور شده است تغییر آب و هوا در اثر فعالیت‌های انسانی و بر هم خوردن تعادل در توالی و میزان تغییر دما بوده که به‌ویژه از زمان وقوع انقلاب صنعتی به بعد تشدید یافته است.^۲ «وجود بخار آب، گاز کربنیک، متان، کلروفلوئور کربن‌ها و پروتوکسید ازت در لایه تروپوسفر باعث جذب اشعه‌های خورشیدی و محافظت از کره زمین می‌گردند»^۳ در شرایط کنونی مشکل از این قرار است که افزایش تراکم گاز کربنیک و دیگر گازهای گلخانه‌ای در اتمسفر بر اثر فعالیت‌های انسانی موجب افزایش دما و گرم شدن کره زمین شده است.^۴

بر اثر هشدارهای مکرر نهادهای علمی، برنامه محیط زیست ملل متحد (یونپ) و

* معاون پژوهشی مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهرداری، عضو هیأت علمی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی
Email: intldp@sdil.org

1. Climate change

۲. طبق بند ۲ ماده ۱ کنوانسیون ۱۹۹۲ ریو در مورد تغییرات آب و هوایی تغییر در آب و هوا آنگونه تغییری در آب و هواست که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از فعالیت‌های انسانی است که باعث تغییر در ترکیبات هواسپهر جهانی می‌گردد. این تغییرات به غیر از تغییرات طبیعی در آب و هوا است که در دوره‌های زمانی مشابه مشاهده می‌شود.

3. Philippe Sands, *Principles of International Environmental Law*, 2nd ed, Cambridge, 2003, p. 357.

۴. اردشیر امیرارجمند، «حفاظت از محیط زیست و همبستگی بین‌المللی»، *مجله تحقیقات حقوقی*، شماره ۱۵، ۷۴-۱۳۷۳، ص ۳۹۰.

سازمان هواشناسی جهانی، در سال ۱۹۸۸ مرجعی بین‌المللی در مورد تغییر آب و هوا (IPCC) را ایجاد نمودند تا تحقیقات علمی ضروری برای اقدام بیشتر در مورد تقلیل انتشار گازهای گلخانه‌ای و جلوگیری از گرم شدن کره زمین را فراهم آورد. اولین گزارش این نهاد که در اوت ۱۹۹۰ منتشر شد پیش‌بینی کرد که بر اساس فرایندهای فعلی، در قرن بیست و یکم متوسط دمای جهانی، هر دهه سه‌دهم یک درجه سانتیگراد افزایش می‌یابد (گرمایش جهانی). این امر به افزایش ۲ درجه دما تا سال ۲۰۲۵، و ۴ درجه دما تا سال ۲۱۰۰ منجر خواهد شد. چنین امری باعث آب شدن یخ‌های قطبی و بالآمدن سطح آب دریاها و اقیانوس‌ها به میزان ۲۰ سانتیمتر تا سال ۲۰۳۰، و ۶۵ سانتی‌متر تا سال ۲۱۰۰ می‌گردد.^۵ این امر که فقط یکی از معدود پیامدهای گرم شدن کره زمین می‌باشد باعث می‌گردد که بسیاری از شهرها و زیستگاه‌های ساحلی زیر آب بروند. در قاره آفریقا برآورد شده که تا سال ۲۰۲۰ بین ۷۵ تا ۲۵۰ میلیون نفر تحت تأثیر سوء تغییر آب و هوا قرار گیرند و از جمله با تحت تأثیر قرار گرفتن حق دسترسی به غذای کافی، با گسترش بیشتر فقر مواجه گردند. در آسیا نیز ذوب شدن یخچال‌های هیمالایا به طغیان رودخانه‌ها و جاری شدن سیل‌های مکرر منجر خواهد شد.^۶

در واکنش به گزارش‌های مراجع علمی، در سال ۱۹۸۸ مجمع عمومی سازمان ملل متحد طی قطعنامه شماره ۴۳/۵۳ اعلام نمود که تغییر آب و هوا یک نگرانی مشترک بشری است و دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیردولتی در مورد تنظیم کنوانسیون بین‌المللی در مورد تغییر آب و هوا اقدام نمایند. این تقاضای مجمع در قطعنامه شماره ۴۴/۲۰۷ در سال ۱۹۸۹ نیز تکرار گردید. بر همین اساس یکی از دو کنوانسیون که در اجلاس سال ۲۰۰۲ ریودوژانیرو تنظیم گردید کنوانسیون راجع به تغییر آب و هوا می‌باشد که با وفاق عام اتخاذ شد. این کنوانسیون که به امضای ۱۵۵ دولت و جامعه اروپا رسید در تاریخ ۲۱ مارس ۱۹۹۴ لازم‌الاجرا گردید و اکنون ۱۹۲ عضو دارد. در سال ۱۹۹۷ پروتکل کیوتو به کنوانسیون تغییر آب و هوا منضم گردید^۷ و تعهدات مفصل‌تری را جهت تقلیل

5. IPCC, Climate Change: The IPCC Scientific Assessment (1990).

6. Christina Voigt, "State Responsibility for climate Change Damages", *Nordic Journal of International Law*, 2008, vol. 77, pp. 1-2.

7. رهیافت کنوانسیون - پروتکل که در مورد کنوانسیون راجع به تغییر آب و هوا مورد استفاده قرار گرفته است بعضی از مشکلاتی را که در جریان تنظیم موافقت‌نامه‌های زیست محیطی رخ می‌دهد حل می‌کند. این شیوه می‌تواند از طریق واداشتن دولت‌ها به الحاق موافقت‌نامه‌های نسبتاً کم‌هزینه، به عنوان پیش‌درآمدی برای دیگر موافقت‌نامه‌های پرهزینه‌تر (یعنی پروتکل‌ها) مورد استفاده قرار گیرد. احتمالاً هنگامی که دولت‌هایی عضو یک

انتشار گازهای گلخانه‌ای برای دولت‌های در حال توسعه در نظر گرفت.^۸ پروتکل کیوتو در ۱۶ فوریه ۲۰۰۵ به اجرا درآمد.

با وجود تنظیم این اسناد بین‌المللی، افزایش دمای کره زمین همچنان ادامه یافته و تغییر چندان محسوسی در آن ایجاد نشده است. عدم عضویت ایالات متحد آمریکا در پروتکل کیوتو یکی از دلایل عدم توفیق کامل جامعه بین‌المللی در این زمینه بوده است.^۹ بر همین اساس کنفرانس سازمان ملل متحد در مورد تغییرات آب و هوایی که از ۷ تا ۱۹ دسامبر ۲۰۰۹ در کپنهاگ (پایتخت دانمارک) برگزار شد، تلاش نمود تا اجماعی جهانی جهت مقابله با افزایش دمای کره زمین ایجاد نماید.

کنفرانس ملل متحد در خصوص تغییرات آب و هوایی^{۱۰} از جهات مختلف، واقعه تاریخی مهمی به حساب می‌آید. این کنفرانس، به عنوان نتیجه دو سال مذاکرات فشرده در چارچوب کنوانسیون تغییرات آب و هوایی (۱۹۹۲) و دستورالعمل بالی است که در سیزدهمین کنفرانس پاریس (COP 13) در دسامبر سال ۲۰۰۷ میلادی مورد قبول قرار گرفت. میلیون‌ها نفر در سراسر جهان امیدوار بودند که کنفرانس کپنهاگ، سرآغازی جدی در مقابله با تغییرات آب و هوایی محسوب شود. پیکره اصلی تصمیم‌ساز در کنفرانس مرکب از ۱۱۵ نفر از سران دولت‌ها می‌شد که کنفرانس را به یکی از مهم‌ترین مجامع بین‌المللی خارج از نیویورک در سطح سران مبدل کرد. استقبال بیش از ۴۰۰۰۰ نفر برای حضور در مقر کنفرانس که تنها ۱۵۰۰۰ نفر ظرفیت داشت خود نشان از قرار گرفتن این نشست در کانون توجهات جامعه بین‌المللی بود. تظاهرات وسیعی که در گوشه و کنار

کنوانسیون باشند تحت فشار بیشتری قرار دارند و بنابراین احتمال اینکه آنها به پروتکل‌هایی که در کنفرانس‌های بعدی تدوین می‌گردد ملحق شوند بیشتر است. این کنوانسیون‌ها که به کنوانسیون‌های ساختاری، کادر یا کلی مشهور هستند چارچوبی را جهت همکاری بیشتر در آینده و طی مراحل مختلف و تدریجی فراهم می‌کنند. نک: **حقوق بین‌الملل محیط زیست**، ترجمه سیدفضل‌الله موسوی، نشر میزان، ۱۳۸۰، ص ۱۵۰.

۸. برای مطالعه بیشتر در مورد پروتکل کیوتو، رک: محسن عبدالهی، «تغییرات آب و هوایی: تأملی بر راهبردها و تدابیر حقوقی سازمان ملل متحد»، **مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی**، دوره ۴۰، شماره ۱، بهار ۱۳۸۹، صص ۲۱۱-۲۰۶.

۹. برای مطالعه بیشتر، نک:

William C.G. Burns and Hari M. Osofsky (eds.), *Adjudicating Climate Change, State, National and International Approaches*, Cambridge, 2009.

۱۰. با توجه به ارائه گزارشی مختصر از کنفرانس و جلوگیری از افزایش حجم مطلب، از ذکر ارجاعات خودداری شده است. برای مطالعه خلاصه نشست‌ها و گزارش نهایی، نک:

<http://www.iisd.ca/vol12/enb12459e.html> (last visited 27.10.2010).

جهان گاه با اعمال خشونت‌هایی نیز همراه بود، نمادی از خواسته توده مردم برای تلاش جدی سران در تحقق دستاوردی قابل قبول در نشست بود. این اوصاف، کنفرانس کپنهاگ را به نشستی فوق‌العاده تبدیل کرد که با نگاهی گذرا به سابقه تاریخی موجود، هیچ‌گاه تغییرات آب و هوایی چنین در معرض توجه همگان و در کانون تصمیم‌گیری سران حکومت‌ها قرار نگرفته بود.^{۱۱}

توقعات مورد نظر از کنفرانس کپنهاگ

پیش از کنفرانس، مدیر اجرایی آن، به بیان برخی چشم‌اندازهای نشست پرداخت که عبارت بودند از: توافقی میان‌مدت در خصوص تلاش برای کاهش جاه‌طلبی کشورهای در حال توسعه در تولید گازهای گلخانه‌ای، و از سوی دیگر شفافیت‌سازی از سوی کشورهای توسعه‌یافته در مورد برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت مالی و کنترلی در امور مرتبط با تغییرات آب و هوایی. دو هیأت اصلی مشتمل بر کارگروه تخصصی در ارتباط با همکاری‌های بلندمدت در چارچوب کنفرانس، و دیگری گروه کاری مرتبط با تعهدات آتی ناشی از اعضای گروه نخست پروتکل کیوتو، مشترکاً پنج نشست مذاکره‌ای تا پیش از شروع رسمی کنفرانس ترتیب دادند. همزمان نشست‌های دیگری نیز از سوی سایر مراجع و نهادهای مرتبط مانند گفتمان گرینلند، عمده‌ترین اجتماع مرتبط با انرژی و تغییرات آب و هوایی، گروه جی هشت و گروه بیست صورت گرفت.

این در حالی است که مذاکرات صورت گرفته توسط گروه‌های ذیربط در نهایت نه تنها ثمره‌ای عملی برای اجلاس کپنهاگ به همراه نداشت، به علت عدم همراهی ایالات متحد آمریکا و برخی از کشورهای مهم در حال توسعه، نتوانست زمینه‌ای مناسب برای تحقق چشم‌اندازهای کنفرانس فراهم سازد.^{۱۲} تنها مذاکرات گروه کاری کشورهای عضو پروتکل

11. cf. Sam Headon, "Whose Sustainable Development? Sustainable Development under the Kyoto Protocol, the "Coldplay Effect", and the CDM Gold Standard, *Colorado Journal of International Environmental Law and Policy*, 2009, vol. 20., pp. 127-155.

۱۲. شایان ذکر است که راهبردها و تدابیر مصوب جامه بین‌المللی در مورد تغییرات آب و هوایی با دو چالش جدی روبه‌روست. چالش اول به پیشی گرفتن آثار خطرناک انتشار گازهای گلخانه‌ای از تدابیر اتخاذی مربوط می‌شود و چالش دوم، ناشی از عدم جامعیت تدابیر بین‌المللی است. در واقع، از سویی دولت آمریکا با انتشار بیش از یک‌چهارم گازهای گلخانه‌ای، عضو پروتکل کیوتو نیست و از سوی دیگر، اسناد موجود تمامی دولت‌های در حال توسعه را از وظیفه کاهش انتشار معاف کرده است. این در حالی است که دولت‌های در حال توسعه هند و چین به تنهایی یک‌چهارم دیگر از گازهای گلخانه‌ای جهان را منتشر می‌کنند. محسن عبدالهی، پیشین، ص ۲۱۱.

کیوتو منجر به تنظیم برخی اسناد پیچیده بی‌سابقه در تاریخ نشست‌های ملل متحد در این حوزه گردید که پیشنهادهایی بیش از ۲۰۰ ورق از سوی اعضای برنامه و چندین سند در مواردی که توافقی عمومی را به همراه نداشت، می‌گردید. به نظر می‌رسد علت عمده این امر، توسعه مسائلی مرتبط با کاهش بیابان‌زایی و تخریب جنگل‌ها در راستای حفاظت از محیط زیست طبیعی در کشورهای در حال توسعه است که اساساً به عنوان یک امر داخلی و ملی مورد توجه قرار می‌گیرد تا یک مسأله بین‌المللی.

کنفرانس کپنهاگ علاوه بر اینکه نتوانست به چشم‌اندازهایی از قبل پیش‌بینی شده، دست یابد، دستاورد الزام‌آور حقوقی‌ای را نیز به همراه نداشت. اما همچنان شایعات متعددی از برخی پیشرفت‌های قابل قبول در خلال نشست‌های غیررسمی برای مثال، در نشست‌های مشترک چین و ایالات متحد حکایت می‌کنند. حتی در خلال بیانیه دبیرکل ملل متحد در سپتامبر ۲۰۰۹ در حضور بیش از ۱۰۰ نفر از رؤسای سیاسی کشورها نیز از اراده سیاسی عظیمی در سطح جهان برای تحقق دستاورد قابل قبولی در نشست کپنهاگ سخن به میان آمده بود، اما با تشکیل کنفرانس کپنهاگ، بسیاری از آرزوها برای تحقق دستاوردی حقوقی در خلال نشستی سیاسی رنگ باخت.

موقعیت‌های حساس کنفرانس کپنهاگ

نشست کپنهاگ شاهد تحقق وقایع جالبی بود. بیرون از سازمان، شایعه‌هایی در مورد «سندی به زبان دانمارکی» به گوش می‌رسید که از انتخاب اعضای شرکت‌کننده در کنفرانس پیش از تشکیل نشست رسمی کپنهاگ در نوامبر جهت به تأخیر انداختن کنفرانس اصلی خبر می‌داد. در واقع در خلال هفته نخست کنفرانس سندی از سوی روزنامه گاردین در انگلستان منتشر شد که بر اساس آن برخی مذاکرات قبلی خبر از تنظیم پیش‌نویس دانمارکی می‌داد.

چانه‌زنی‌های غیررسمی بعدی، در آخرین روز از دومین هفته اجلاس کاری، در نهایت به زعم برخی، مهم‌ترین واقعه کنفرانس محسوب می‌شود. در نتیجه، طرفین توافق کردند تا تنها توافقات صورت گرفته توسط دو گروه کاری خاص مذکور مبنای بررسی‌ها و مذاکرات در نشست کپنهاگ مورد توجه قرار گیرد.

از سوی دیگر نشست مجبور بود تا با چالشی دیگر نیز مواجه شود. در چهاردهم دسامبر، گروه کشورهای آفریقایی و کمتر توسعه‌یافته با همراهی چین خواستار تمرکز بر

ضرورت کمک مالی به کشورهای در حال توسعه در مورد رعایت استانداردهای بین‌المللی جهت مقابله با تغییرات آب و هوایی شدند.

به این ترتیب می‌توان چنین اظهار داشت که در واقع مهم‌ترین انتظار از کنفرانس کپنهاگ، توسعه پروتکل کیوتو و توافقات مورد نظر اعضا در خصوص ضمیمه نخست آن بود. آنچه برخی آن را به عنوان اعتصابی از سوی گروه چین تعبیر کردند به عقیم‌ماندن مذاکرات میان کشورهای توسعه‌یافته‌تر در این خصوص انجامید، تا جایی که حتی این گروه‌ها اظهار داشتند ما در این محل گردآمده‌ایم تا با حسن نیت به مباحث مطرح از سوی کشورهای کمتر توسعه‌یافته گوش فرا دهیم، با این حال این گروه تنها در صددند تا به نوعی مذاکرات را مختل کرده و مانع از تحقق نتیجه‌ای در کنفرانس شوند.

ضرورت شفاف‌سازی لازم برای رسمیت جلساتی نظیر کنفرانس کپنهاگ در سطح سران زمینه‌ای را فراهم آورد تا مقر کنفرانس مملو از نمایندگان سازمان‌های غیردولتی به عنوان نمایندگان «جامعه مدنی جهانی» شود. در هجدهم دسامبر در نشستی با حضور سران عالیرتبه سیاسی، توافقی حاصل شد که سریعاً به اطلاع باراک اوباما^{۱۳} که به تازگی از واشنگتن خارج شده بود، و همچنین به اطلاع عموم رسانه‌ها رسید. در واقع، حتی می‌توان چنین ادعا کرد که متن پیش‌نویس مورد نظر در کنفرانس کپنهاگ پیش از اطلاع‌رسانی رسمی از سوی ملل متحد از سوی رسانه‌های گروهی به اطلاع عموم رسیده بود.

در آخرین شب اجلاس، رئیس نشست و نخست‌وزیر دانمارک به طور رسمی اتخاذ تصمیم نهایی از سوی کنفرانس را اعلام کردند. برخی دولت‌های در حال توسعه مانند ونزوئلا، بولیوی، کوبا و نیکاراگوئه شدیداً نسبت به تصمیمات غیرشفاف و غیردموکراتیک و نتایج مبهم کنفرانس معترض بودند. سودان نشست کپنهاگ را تلاشی برای محو آفریقا نامید. چین و هند نیز از این حیث که تعهداتی مشابه با دولت‌های عضو اتحادیه اروپا و ایالات متحد بر دوش آنها افکنده شد، چندان از کنفرانس راضی نبودند. به هر حال، تمامی کشورهای توسعه‌یافته، بیشتر کشورهای در حال توسعه، همچنین گروه کشورهای آفریقایی در نهایت فرایند مذاکره را مشروع خوانده و خواستار توافق نهایی در خصوص پیش‌نویس کنفرانس کپنهاگ در جهت شکل‌گیری سند نهایی کنفرانس شدند. لذا در همان حال که

۱۳. از این حیث که «اوباما» در مقایسه با سلف خود، نخستین رئیس‌جمهور ایالات متحد به حساب می‌آید که در کنفرانسی با چنین ترکیبی مشارکت می‌کند می‌توان حتی به او لقب پیشگام داد. نک: <http://en.rian.ru/analysis/20091217/157276133.html> (last visited 30.01.2010).

انتقادات شدید از کنفرانس کپنهاگ به جای خود باقی است، برخی همچنان آن را گامی به جلو تلقی می‌کنند.^{۱۴}

موافقت‌نامه نهایی در کنفرانس کپنهاگ

به لحاظ ماهوی، موافقت‌نامه کپنهاگ با انتقادات فراوانی روبه‌رو شد. با این وصف، گرچه برخی معتقدند هدف کاهش دو درجه سانتیگرادی دما مورد توافق در نشست و سایر مقررات مندرج می‌تواند به اختصار شمایی کلی از چارچوب طرح مورد نظر در تغییرات آب و هوایی در آینده را فراهم سازد، نمی‌توان انتقادات جدی مطرح در این زمینه را نادیده گرفت.

با وجود اینکه مقررات مندرج در نشست به زعم کشورهای در حال توسعه نه تنها گامی به جلو نیست، بلکه نسبت به پروتکل کیوتو گامی به عقب نیز محسوب می‌شود، کشورهای در حال توسعه، به لحاظ حقوقی خود را ملزم به کاهش گازهای گلخانه‌ای قلمداد نمی‌کنند. در همین حال کیفیت و چگونگی تحقق چنین پروژه‌ای به لحاظ حقوقی در بلندمدت، یا جدول زمانی دقیقی برای تحقق چنین هدفی هنوز در حاله‌ای از ابهام قرار دارد. در عوض، ایالات متحد آمریکا تنظیم طرحی را پیشنهاد کرده که متضمن الزام کشورهای در حال توسعه یا توسعه‌یافته برای ارائه اطلاعاتی در خصوص اهداف مورد نظر کنوانسیون است.

با توجه به اقدامات مرتبط با کاهش گازهای گلخانه‌ای از سوی کشورهای در حال توسعه، موافقت‌نامه فاقد هرگونه محدودیت کیفی بوده و اساساً تنها به تعیین، ارزیابی و بررسی اقدامات کشورهای در حال توسعه^{۱۵}، به عنوان یکی از مهم‌ترین موانع در راه تحقق مذاکرات کپنهاگ می‌پردازد. با این حال، زبان موافقت‌نامه حاکی از توافق میان ایالات متحد آمریکا و چین مبتنی بر وجود مقرراتی برای «مذاکرات و تحلیل‌هایی در خصوص مسأله» است، مفهومی که هنوز تعریف نشده است. به هر حال، اقدامات حمایتی در ارتباط با پشتیبانی مالی، انتقال تکنولوژی و ظرفیت‌سازی نیز در متن همین بررسی‌ها و ارزیابی‌ها نهفته است.

آنچه برخی آن را «موفقیت‌آمیزترین قسمت موافقت‌نامه» می‌خوانند، تأمین هزینه‌های مالی در کوتاه‌مدت و بلندمدت است. کشورهای توسعه‌یافته با تعهداتی روشن پیرامون

14. <http://www.solomontimes.com/news.aspx?nwID=4831> (last visited 30.01.2010).

15. Measurement, Reporting and Verification (MRV)

اتخاذ اقداماتی در جهت تأمین مالی کشورهای در حال توسعه به کنفرانس آمدند. با توجه به مذاکرات صورت گرفته در کنفرانس چنین توافق شد تا ۳۰ میلیارد دلار برای یک مقطع زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ به عنوان ذخیره مالی کوتاه مدت و مبلغ ۱۰۰ میلیارد دلار سالانه تا سال ۲۰۲۰ از منابع مالی مختلف به عنوان ذخیره مالی به جریان افتد. همچنین در خصوص تأسیس چهار نهاد، توافقاتی صورت گرفت: ۱- سازوکاری به منظور کاهش بیابان‌زایی و جنگل‌زدایی در کشورهای در حال توسعه به منظور نگهداری و حفاظت بیشتر از منابع طبیعی؛^{۱۶} ۲- تشکیل یک هیأت عالی‌رتبه از سران حاضر در کنفرانس جهت بررسی اجرای مقررات مالی؛ ۳- تشکیل صندوق سبز کپنهاگ در ارتباط با تغییرات آب و هوایی؛ و ۴- سازوکار تکنولوژیک مرتبط. به علاوه موافقت‌نامه متضمن قید امکان افزایش محدودیت مقرر از کاهش دو درجه‌ای دما به ۱/۵ درجه در آینده است که مورد نظر بسیاری از کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته تلقی می‌شد.^{۱۷}

با این اوصاف، تصمیم روشنی در این خصوص که ادامه مذاکرات در آینده در چه زمانی و با چه ترتیباتی صورت گیرد، اتخاذ نشد.

ارزیابی کلی کنفرانس کپنهاگ

در حال حاضر که مهم‌ترین جنبه اثرگذاری کنفرانس کپنهاگ، جنبه تاریخی آن است، پرسش مطرح این است که با توجه به جمیع جهات و در شمایی کلی چگونه می‌توان کنفرانس را ارزیابی نمود؟ آیا کنفرانس کپنهاگ یک شکست تمام عیار محسوب می‌شود؟ به نظر می‌رسد که پرسشی مبنی بر اینکه تقسیم‌بندی‌های عمیق و سوء نیت‌هایی که بر مذاکرات و پیامدهای کپنهاگ اثر گذاشته‌اند، بر اظهارنظرها و قضاوت‌های عمومی نسبت به این کنفرانس نیز بی‌اثر نبوده‌اند. به هر حال، زمانی که به تاریخچه برگزاری کنفرانس از سوی ملل متحد باز می‌گردیم، شاهد تحولات قابل توجهی در خلال پنج سال اخیر هستیم. به عبارت بهتر، مذاکرات از کنفرانس‌های غیررسمی یک‌روزه مرکب از کارشناسان رسمی کشورها در مه سال ۲۰۰۵ در اجلاس بالی، به اجلاسی مرکب از رؤسای اصلی کشورها و زمینه مباحث مذاکراتی جدی و بی‌پرده در خصوص تغییرات آب و هوایی به عنوان تهدیدی جدی علیه بشریت تبدیل شده است.^{۱۸} به علاوه توافقاتی مشترک در خصوص

16. reducing deforestation and forest degradation in developing countries plus conservation (REDD-plus)

17. Daniel Bodansky, "The Copenhagen Climate Change Accord", ASIL Insights, February 12, 2010, vol. 14, Issue 3.

18. cf. Sean Cumberlege, "Leonard V.B. Sutton Award: Multilateral Environmental Agreements: From

کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای از سوی کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه‌یافته اتخاذ گردید و از میلیاردها دلار ذخیره ارزی به عنوان منابع مالی برای تحقق اهداف مورد نظر از سوی کشورهای در حال توسعه توافق به عمل آمد. اما همچنان باید به انتظار تحولات سیاسی و بازخوردهای عمومی از برخی توافقات صورت گرفته نشست، تا از این طریق بتوان دریافت که آیا می‌توان توافقات مذکور را در قالب تعهداتی الزام‌آور و حقوقی برای کشورها در زمینه تغییرات آب و هوایی لحاظ کرد یا نه.^{۱۹}

نباید از یاد برد نشستی با عظمت کپنهاگ و اخباری که هر لحظه به صورت مستقیم از شبکه‌های مهم خبری جهان به اقصی نقاط دنیا مخابره می‌شد، دست‌کم در ضرورت تأمل در مقوله آب و هوا به عنوان «میراث مشترک بشریت» بی‌تأثیر نبوده است. در نهایت اجلاس همزمان که برخی توافقاتی مشترک را به دنبال داشت، رویارویی دو قطب کشورهای پیشرفته و کشورهای توسعه‌نیافته را نیز در خود داشت. شاید اوج این تقابل در اظهارات رؤسای دو عضو از این گروه‌ها قابل مشاهده است، جایی که مدودوف، رئیس‌جمهور روسیه دغدغه اصلی تغییرات آب و هوایی را دولت‌هایی می‌داند که با تکیه بر سوخت‌های فسیلی (نفت و گاز) زمینه آلاینده‌گی بیشتر هوا را فراهم می‌آورند، و در مقابل هوگو چاوز، رئیس‌جمهور ونزوئلا چنین پاسخ می‌دهد: «اگر آب و هوا را یک بانک از نوع بانک سرمایه‌داری تلقی کنیم، تنها کاری که لازم است صورت گیرد، این است که ثروتمندان آن را ترک کنند».^{۲۰}

کنفرانس کپنهاگ نگرانی مشترک جامعه جهانی نسبت به تغییر آب و هوا را به منصفه ظهور رساند ولی گویا منافع حاصل از توسعه صنعتی آنچنان برخی از دولت‌ها را مسحور خود ساخته است که نسبت به مخاطرات ناشی از تغییر آب و هوا تجاهل می‌کنند و ضرورت پایداری توسعه را به فراموشی سپرده‌اند. اهتمام جدی به اصل توسعه پایدار و جایگزین کردن انرژی‌های جدید به جای سوخت‌های فسیلی مناسب‌ترین راه جهت مقابله با تغییر آب و هوا و حفظ حقوق نسل‌های فعلی و آینده است.

Montreal to Kyoto - a Theoretical Approach to an Improved Climate Change Regime", *Denver Journal of International Law and Policy*, vol. 37, 2009, p. 329.

19. See a Brief Analysis of the Copenhagen Climate Change Conference, Dec. 2009, The Earth Negotiations Bulletin Analysis of COP 15/CMP 5, excerpted from volume 12, number 459 of the Earth Negotiations Bulletin, Available at <http://www.iisd.org> (last visited 28.01.2010).

20. <https://mail.google.com/mail/?hl=fa&shva=1#inbox> (last visited 30.10.2010).

فهرست منابع

1. A Brief Analysis of the Copenhagen Climate Change Conference, Dec. 2009, The Earth Negotiations Bulletin Analysis of COP 15/CMP 5, excerpted from volume 12, number 459 of the Earth Negotiations Bulletin, Available at <http://www.iisd.org>
 2. Bodansky, Daniel, "The Copenhagen Climate Change Accord", ASIL Insights, February 12, 2010, vol. 14, Issue 3
 3. Burns, William C.G. and Hari M. Osofsky (eds.), *Adjudicating Climate Change, State, National and International Approaches*, Cambridge, 2009.
 4. Cumberlege, Sean, "Leonard V.B. Sutton Award: Multilateral Environmental Agreements: From Montreal to Kyoto - a Theoretical Approach to an Improved Climate Change Regime", *Denver Journal of International Law and Policy*, vol. 37, 2009
 5. Headon, Sam, "Whose Sustainable Development? Sustainable Development under the Kyoto Protocol, the "Coldplay Effect", and the CDM Gold Standard, *Colorado Journal of International Environmental Law and Policy*, 2009, vol. 20
 6. <http://en.rian.ru/analysis/20091217/157276133.html>
 7. <http://www.iisd.ca/vol12/enb12459e.html>
 8. <http://www.solomontimes.com/news.aspx?nwID=4831>
 9. <https://mail.google.com/mail/?hl=fa&shva=1#inbox>
 10. reducing deforestation and forest degradation in developing countries plus conservation (REDD-plus)
 11. Sands, Philippe, *Principles of International Environmental Law*, 2nd ed, Cambridge, 2003
 12. Voigt, Christina, "State Responsibility for climate Change Damages", *Nordic Journal of International Law*, 2008, vol. 77
۱۳. امیرارجمند، اردشیر، «حفاظت از محیط زیست و همبستگی بین‌المللی»، *مجله تحقیقات حقوقی*، شماره ۱۵، ۷۴-۱۳۷۳
۱۴. حقوق بین‌الملل محیط زیست، ترجمه سیدفضل‌الله موسوی، نشر میزان، ۱۳۸۰
۱۵. عبدالهی، محسن، «تغییرات آب و هوایی: تأملی بر راهبردها و تدابیر حقوقی سازمان ملل متحد»، *مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، دوره ۴۰، شماره ۱، بهار ۱۳۸۹
۱۶. کنوانسیون راجع به تغییر آب و هوا (۱۹۹۲)

JOURNAL OF LEGAL RESEARCH

VOL. VIII, No. 2

2009-2

Articles

- Access to Legal Assistance in Police Investigations
- The Right of Buyer for Deficiencies of Goods
- Civil Responsibility Concerning Natural Incidents
- Revocation of Labor Contract according to the Law of Iran
- The Extra-territoriality of the International Covenant on Civil and Political Rights
- Secured Information System in Electronic Commerce Law
- Contradictory Approaches to the Right of Self Determination
- Some Considerations on the Constitutional Council of the French Republic
- "Fair and Just" Treatment of the Host State concerning the Foreign Investment Contracts
- Compensation for the Breach of Foreign Investment Contracts
- The UN International Law Commission and the Common Natural Resources

Special Issue: Oil and Gas Law in National and International Systems

- The Companionship of the Energy Sector and WTO Regulations: Facts, Challenges and Prospects
- Stabilization Clause in the Sample Contracts of Detection and Derivation of Petroleum
- Oil Companies in Iran and the Problem of Diplomatic Protection
- Private Ownership in the Case of Oil and Gas Resources under the USA Law
- Investment Dispute Settlement in Energy Charter Treaty (ECT) and Legal effects of Iran's Accession thereto

Critique and Presentation

- A Critical Analysis of 'The Procedure Act of the Administrative Court of Justice'
- Some Critics on the Parliament's Draft Concerning Change of the UN's Headquarter
- Copenhagen Conference (2009) and Combating the Climate Change

ISSN: 1682-9220

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law

Research & Study